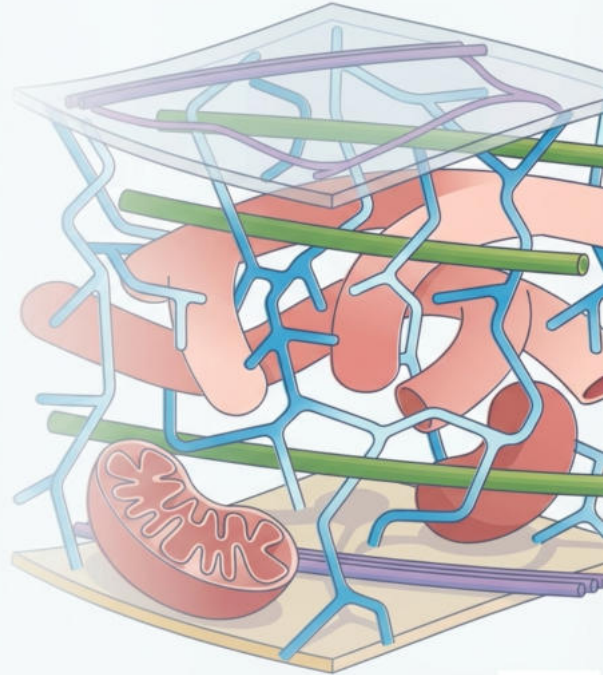

Hücre Biyolojisi: Organeller ve Hücre İskeleti

İleri Biyoloji Ders Notları ve Konu Anlatımı

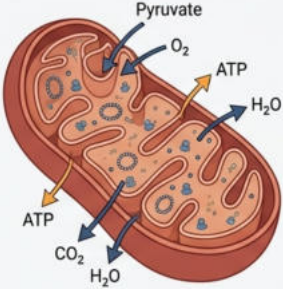
Ders İçeriği

- Enerji Dönüşümü: Mitokondri ve Kloroplast Karşılaştırması
- Detoksifikasyon Merkezi: Peroksizom
- Hücre Bölünmesi: Sentrozom ve Sentriyoller
- Hücre İskeleti Elemanları: Mikrofilament, Ara Filament, Mikrotübül

Karşılaştırmalı Analiz: Mitokondri ve Kloroplast

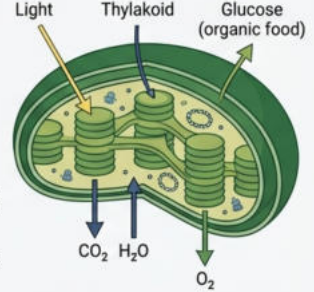
Mitokondri (Oksijenli Solunum)

- Organik monomerleri ve O_2 'yi kullanarak inorganik maddelere ($CO_2 + H_2O$) parçalar.
- Substrat düzeyinde fosforilasyon ve oksidatif fosforilasyon ile ATP sentezler.
- Üretilen ATP tüm hüresel faaliyetlerde kullanılabilir.
- İçindeki sıvıya **Matriks** denir.

Kloroplast (Fotosentez)

- İnorganik maddelerden ($CO_2 + H_2O$) organik besin ve O_2 sentezler.
- Fotofosforilasyon ile ATP sentezler.
- Üretilen ATP sadece kloroplast içindeki metabolik olaylarda tüketilir; sitoplazmaya çıkmaz.
- İçindeki sıvıya **Stroma** denir.

Ortak Özellikler

- Çift zarlıdırılar.
- Kendilerine ait halkasal DNA, RNA ve ribozomları vardır (Özerk organeller).

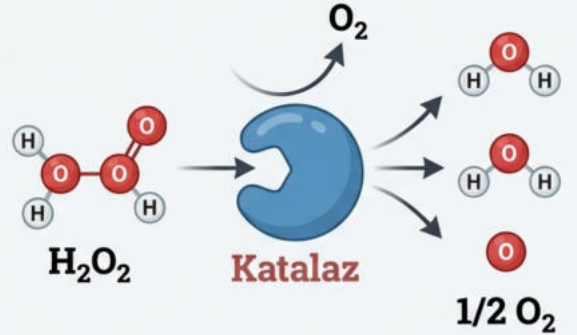

DİKKAT KUTUSU

Mitokondri organik besini yıkar, Kloroplast yapar. Bu iki organel arasındaki madde alışverişi, yaşamın devamlılığı için kritik bir dögüdür.

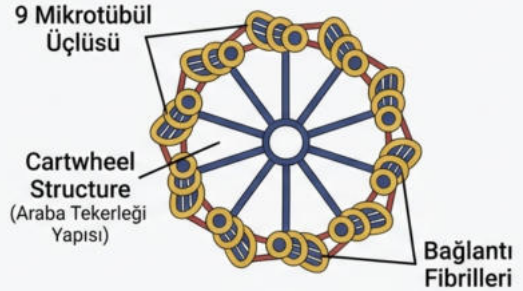
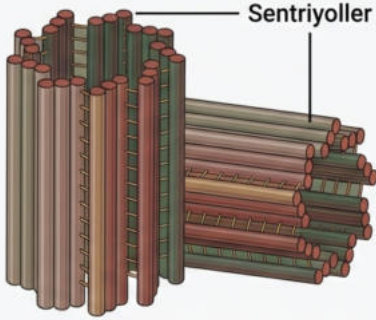
Peroksizom: Yapı ve Metabolik Görevler

- Ökaryot hücrelerin neredeyse tamamında bulunan, **tek katlı zarla** çevrili bir organeldir.
- İçeriğinde 50'ye yakın farklı enzim (oksitleyici ve antioksidan) bulunur.
- Zehirli maddelerin yok edilmesinden sorumludur.
- Ökaryotlarda mitokondriden sonra O_2 kullanan ikinci organeldir.
- Yağ asitlerini mitokondrinin kullanabileceği daha küçük moleküllere dönüştürür (**Oksidasyon**).

DİKKAT KUTUSU

Peroksizomlar metabolik aktivitesi yüksek olan karaciğer, kalp, kas ve böbrek hücrelerinde sayıca fazladır. Bitkilerde ise tohum ve yapraklarda yoğunudur.

Sentrozom ve Sentriyoller: Yapısal Özellikler

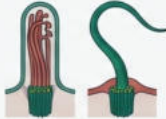
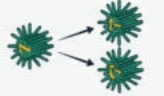
- Hayvan hücrelerinde çekirdeğe yakın bölgede bulunan **zarsız** bir organeldir.
- Bir sentrozom, birbirine dik konumlanmış iki adet silindirik **Sentriyol**den oluşur.
- Her bir sentriyol, üçerli gruplar halinde bağlanmış **9 adet mikrotübül** iplikçığinden meydana gelir (9+0 düzeni).

Sentrozom = 2 x Sentriyol + Özel P

Sentrozomun İşlevleri ve Bulunma Durumları

Görevleri

- Hücre bölünmesi sırasında iğ ipliklerini oluşturur ve kromozomların kutuplara hareketini sağlar.
- İnterfaz evresinde eşlenerek sayısını iki katına çıkarır.
- Kamçı ve sil gibi hareket yapılarının oluşumunda rol oynar (Dip kısımlarında bulunur).

✗ Sentrozom Bulunmayan Hücreler

- Olgun alyuvarlar (memelilerde).
- Olgunlaşmış sinir hücreleri.
- Yumurta hücreleri.
- **Tohumlu bitki hücreleri (Gelişmiş bitkiler).**
- Çoğu mantar hücresi.

⚠ DİKKAT KUTUSU

Önemli: Tohumlu bitkilerde sentrozom YOKTUR. Ancak bölünme sırasında sitoplazmadaki özel proteinler (mikrotübül organize edici merkezler) sayesinde iğ iplikleri yine de oluşur.

Not: Kanser ilaçları genellikle iğ ipliklerinin oluşumunu engelleyerek tümör büyümesini durdurmayı hedefler.

Hücre İskeleti: Genel Bakış

Tanım

Sitoplazmada bulunan özel proteinlerin birleşerek oluşturduğu, ağısı yapıdaki tüpsü ve ipliksi sistemdir.

Genel Görevleri

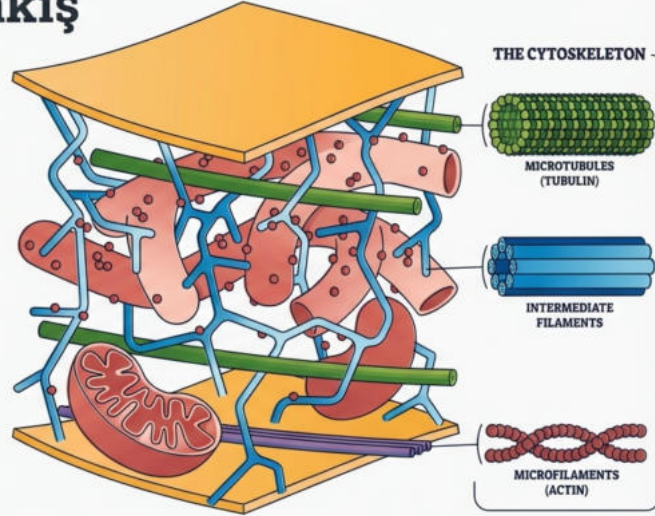
- Hücreye şekil verir ve destek sağlar.
- Hücre içi organizasyonu sağlar ve organellerin yerini sabitler.
- Hücrenin basınca karşı ezilmesini önler.
- Endositoz ve ekzositoz olaylarında etkilidir.

Sınıflandırma

1. Mikrofilament (En ince)
2. Ara Filament (Orta kalınlık)
3. Mikrotübül (En kalın)

⚠ DİKKAT KUTUSU

Hücre iskeleti sadece **ÖKARYOT** hücrelerde bulunur. Prokaryotlarda (bakteri ve arkeler) bulunmaz.

Hücre İskeleti I: Mikrofilamentler

Yapı:

- **Aktin** proteinlerinin üst üste dizilmesiyle oluşan, esnek ve en ince filamenttir.
- Hücrenin ihtiyacına göre hızlıca oluşup ayrışabilir.

Görevleri:

- **Hücre Hareketleri:** Amipte yalancı ayak (pseudopod) oluşumunu sağlar.
- **Kas Kasılması:** Kas hücrelerinde miyozin ile etkileşime girerek kasılmayı gerçekleştirir.
- **Bölünme:** Hayvan hücrelerinde sitoplazma bölünmesi (sitokinez) sırasında **boğumlanmayı** sağlar.
- **Emilim:** İnce bağırsak hücrelerinde yüzey alanını artıran **mikrovillus** çıkıntılarının yapısına katılır.

Hücre İskeleti II: Ara Filamentler

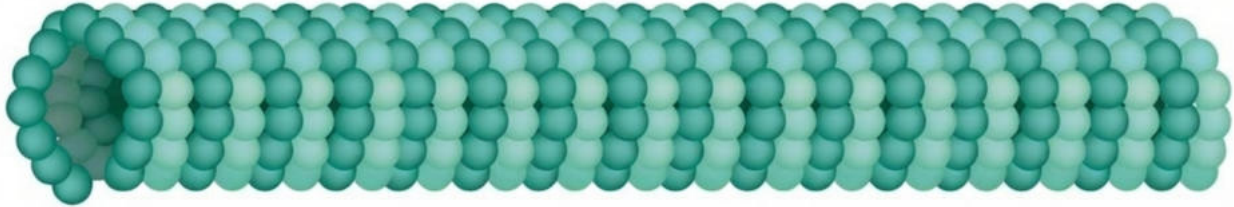
Yapı:

- Farklı protein tiplerinin (örneğin **Keratin**) ipliksi yapılar halinde sarılmasıyla oluşur.
- Mikrofilamentlerden kalın, mikrotübüllerden incedir.
- Hücre iskeletinin **en kararlı** ve kalıcı elemanıdır.

Görevleri:

- **Sabitleme**: Çekirdeğin ve organellerin hücre içindeki yerlerini sabitler.
- **Dayanıklılık**: Hücreyi gerilmelere karşı korur.
- **Doku Yapısı**: Deri, tırnak, saç, tüy, boynuz ve balık pulu gibi yapıların temelini oluşturur.
- Deri hücreleri arasındaki bağlantıların kurulmasında görev alır.

Hücre İskeleti III: Mikrotübüller

Yapı:

- **Tübülün** proteinlerinden oluşan, içi boş silindirik yapılardır.
- Çapı en büyük olan iskelet elemanıdır.
- Hücrenin aktivitesine göre yıkılıp yeniden yapılabilir (Dinamik yapı).

Görevleri:

- **Taşıma**: Hücre içinde organellerin yer değiştirmesini sağlar (Hücre içi otobanlar).
- **Bölünme**: Kromozomları ayıran **iğ ipliklerini** oluşturur.
- **Hareket**: Ökaryot hücrelerde **sil ve kamçı** yapısını oluşturur.
- **Bitkilerde**: Hücre duvarındaki **selüloz liflerinin** düzenlenmesini kontro

Özet Tablo: İskelet Elemanlarının Karşılaştırması

Özellik	Mikrofilament	Ara Filament	Mikrotübül
Protein Yapısı	Aktin	Keratin vb.	Tübülün
Kalınlık	En İnce (7nm)	Orta	En Kalın (İçi boş tüp)
Temel İşlev	Hareket, Boğumlanma (Esnek)	Sabitlenme, Dayanıklılık (Kararlı)	Organizasyon, Kromozom Hareketi

DİKKAT KUTUSU

Unutma: Bakterilerde bu yapıların hiçbiri bulunmaz. Bakterilerin şeklini hücre duvarı belirler, bölünmeleri iğ ipliği olmadan gerçekleşir.